

PROJECT.

Foto: De imposante evenementenhal is een perfecte illustratie van de basisfilosofie van Verdickt & Verdickt Architecten. "We hebben de kracht van de originele ruimte laten primeren en slechts met één enkele toevoeging (de binnenstraat) ingespeeld op de toekomstige werking van de gebouwencluster. Je moet bij dergelijke projecten meer niet dan wel doen," vertelt Carl Verdickt.

DE WDT-LOODSEN IN **PARK** MINDER IS MEER **SPOOR NOORD** TE ANTWERPEN

Door: Tim Janssens

De tijd dat Antwerpen Dam samen met de naburige Seefhoek als een te mijden kwartier van een grootstad in volle bloei werd beschouwd, is definitief voorbij. De vroegere socio-economische stigmatisering waaronder men als inwoner van de wijk gebukt ging, zette de stad Antwerpen ertoe aan om dit 'niemandsland' grondig te vernieuwen. Het gezellige Park Spoor Noord is het speerpunt van deze stedenbouwkundige transformatie. Het park vervult al enige tijd de functie die men het toedicht, namelijk die van een sociale trekpleister waar men de benauwde drukte van de stad even kan ontlopen. Momenteel is men er bezig met de afwerking van het pièce de résistance, de WDT-loodsen. Dit zijn oude treinherstellingsloodsen die werden omgebouwd tot een groot complex met kantoren, een evenementenzaal, horecafaciliteiten en een buurtsporthal. Ook werd er een grote nieuwbouwsporthal toegevoegd die met z'n speciale Kalwall-gevel goed is voor een Europese primeur. Architect Carl Verdickt van Verdickt & Verdickt Architecten en Joël Hermans van de firma Hermans, die samen met Cordeel aannemer waren en Kalwall verdelen in België, gaven ons meer uitleg bij dit mooie project.

MEER NIET DAN WEL

Verdickt & Verdickt Architecten kreeg de opdracht in 2007 toegewezen na een Open Oproep. Het moest in de finaleronde als lokaal architectenbureau opboksen tegen twee grotere internationale spelers, maar haalde het dankzij z'n hoogst duurzaam en vernieuwend concept. Ze zijn uitgegaan van de inherente kwaliteiten van het erfgoed en zijn erin geslaagd om een coherente gebouwencluster te bekomen zonder te raken aan de originele vormgeving van de loodsen. "Eigenlijk was er aanvankelijk sprake van een zekere dualiteit," vertelt Carl Verdickt, die het ontwerp grotendeels voor zijn rekening nam. "Enerzijds eiste het masterplan dat de vijf resterende spoorgebouwen erg visueel moesten blijven als herinnering aan het verleden, maar tegelijkertijd wilde men ook een nieuwbouwsporthal en meende men dat afbraak van de laatste vier traveeën van de WDT-loodsen een must was. Ik denk dat wij erg goed hebben ingespeeld op de contradictie in de projectdefinitie."

De typische puntgevels vormen een herkenbare mantel, terwijl men ook aan de binnenkant slechts een minimum aan ingrepen uitvoerde. "Het komt er bij projecten als dit op aan om zo gericht mogelijk te werken," aldus Verdickt. "Je moet meer niet dan wel doen. Minder is haast altijd meer."

De imposante evenementenhal is de perfecte architecturale vertaling van deze stelling. Ze werd enkel lucht- en waterdicht gemaakt, de typische draagstructuren werden behouden en uitgespeeld als een vormelijke troef. "De enige echte nieuwigheid is de binnenstraat die als een slagader langs de constructie loopt en alle compartimenten met elkaar verbindt. Ze is dan ook een beetje losgetrokken van de constructie."

EERLIJK MATERIAALGEBRUIK

Het valt vooral in deze binnenstraat op hoe zuinig men te werk is gegaan. De WDT-loodsen zijn een schoolvoorbeeld van hoe men met beperkte middelen toch een meerwaarde kan creëren. Carl Verdickt noemt de afwerking 'rechttoe rechtaan', met specifieke ingrepen die eigen nuances leggen: "Een voorbeeld hiervan zijn de boombladeren op het plafond die we als het ware 'ingebetonneerd' hebben, als verwijzing naar het natuurelement dat het park in de stad implementeert. Ook hebben we ervoor gekozen om simpele tl-armaturen te gebruiken die evenwel niet onderdoor hangen, maar ingepast zijn in uitsparingen in het ter plaatse gestorte betonnen plafond. Dit om toch enige verfijning na te streven. Een derde kleine nuance is de kleur van de structuren: de bestaande structuren werden zwart geverfd, terwijl de nieuwe structuren een witte kleur gekregen hebben. Tot slot hebben we aan de deuren geopteerd voor hard houten toegangsdeuren in de aluminium vliesgevels. Samen met de houten structuur van de nieuwbouwsporthal geven ze een warme uitstraling aan de ruwe, industriële architectuur. We hechten veel belang aan 'eerlijk materiaalgebruik': met een minimum aan materialen efficiënte en logische oplossingen trachten uit te werken."

Voorts zijn er enkele toevoegingen in zichtbeton (alle evacuatiekernen, een terras in de hoogte in de evenementenhal, een kleine tribune in de buurtsporthal, een circulatieruimte in de nieuwbouwsporthal) die complementair zijn met de bakstenen doos die het gebouw eigenlijk is. Aan de inkomzone werd er gekozen voor een uitsnijding: het nieuwbouwgedeelte, dat als een los geheel in de omliggende structuur geplaatst is, heeft een soort driehoekige uitkraging die

De WDT-loodsen zijn de kers op de taart van een park dat nu al erg fel leeft. [Carl Verdickt](#)

het monotone rechthoekige patroon van de overige ruimtes enigszins doorbreekt. Ze creëert tegelijkertijd een naadloze overgang tussen het complex en het park. Eens gearriveerd in de nieuwbouwsporthal, loopt de binnenstraat omhoog richting een polyvalente ruimte en een danszaal op de eerste verdieping, gevechtssportzalen en een fitnessruimte op het tweede niveau en een zone voor de technieken net onder het dak.

KALWALL

De nieuwbouwsporthal is het pronkstuk van de hele constructie. De zichtbetonnen circulatieruimte, de houten spanten en de witte metalen structuren vormen een fris contrast dat extra benadrukt wordt door de zachte natuurlijke lichtinval. Dat het er zo aangenaam helder is (zonder enige toevoeging van kunstmatige belichting nota bene), heeft alles te maken met de innovatieve Kalwall-huid. Deze bestaat uit structurele composiet-sandwichpanelen,

die op hun beurt opgebouwd zijn uit speciale vezelglazen bladen die vastgehecht zijn op een raster van aaneengesloten, thermisch gebroken I-balken in aluminium. "De architecten, Carl en Nico Verdickt, wilden een diffuus materiaal dat voldoende lichtdoorlatend is zonder dat men verblind kan worden door een te felle lichtinval," legt Joël Hermans uit. "We zijn op zoek gegaan naar een voorbeeldopstelling en vonden die in New York. Een daaropvolgende lichtstudie wees uit dat we het product zowel op het dak als op de muren konden aanbrengen. Naast de zachte helderheid die Kalwall binnenin de sporthal tweeebngbrengt, heeft het ook als voordeel dat het erg goed isoleert. De U-waarde is momenteel 1,25, en we zouden kunnen gaan tot 0,56. Het is de eerste keer dat het Kalwall-product in Europa op een dergelijke manier toegepast wordt, en als je ziet welke meerwaarde het biedt zal het hoogst waarschijnlijk ook niet de laatste keer zijn."

Wanneer de avond valt, is het echter tijd om de kunstmatige UFO-vormige lampen aan te steken. Ook deze hebben een tweevoudige functie: niet alleen zorgen ze op een zuinige manier voor voldoende licht, ze zijn langs de buitenkant ook opgebouwd uit akoestische vlakken die de storende galmen (typisch voor een grote sportzaal) grotendeels wegwerken. De transparante Kalwall-panelen zorgen er bovendien voor dat het gebouw gloeit in de donkere nachtelijke omgeving. Overdag toont de gekartelde witte stolp al indrukwekkend, zeker in combinatie met de historische bakstenen mantel, maar vooral bij nacht blinkt ze letterlijk en figuurlijk uit met een indrukwekkende gloed die de sociale veiligheid in het park sterk verhoogt.

LOW-TECH BENADERING

Dat sociale aspect is volgens Carl Verdickt een van de grootste troeven van het project. "De WDT-loosden zijn de kers op de taart van een park dat nu al erg fel leeft. Het heeft de barrières tussen de wijk en de rest van de stad volledig weggewerkt. Door de overvloed aan recreatieve mogelijkheden is er op zonnige dagen soms zelfs een beetje te veel volk. Nu, je kan uiteraard beter te veel dan te weinig succes hebben, dat spreekt voor zich." Waar de buurtsporthal zich voornamelijk richt

Foto 2: Dit project is de kers op de taart van een uiterst geslaagde stedenbouwkundige ingreep. Het park is een fenomenale sociale trekpleister die de wijk Antwerpen Dam terug op de kaart zet. Het WDT-complex vervult z'n rol van uithangbord met verve, en dit zonder in te boeten aan authentieke uitstraling.

op jongeren uit de omgeving, zal de nieuwbouwsporthal gebruikt worden door scholen en verenigingen.

De WDT-loosden doen het groene karakter van het park alle eer aan. De architecten hebben hun ruime opvatting van het concept 'duurzaamheid' in praktijk gebracht door op zoek te gaan naar de meest relevante ingrepen: "Men gaat haast altijd voorbij aan de basis van duurzaam bouwen. De meeste sporthallen zijn donkere dozen waarin de energie erg inefficiënt gebruikt wordt, terwijl er bij ons door de Kalwall-panelen geen kunstmatig licht nodig is. Je moet zoeken naar de essentiële oplossingen, gerichte maatregelen die binnen je budget passen in plaats van later pastukken te zoeken om alles conform te maken. Als een boer het vroeger te warm had plantte hij toch ook gewoon een boom," aldus Carl Verdickt. Zo werd er op het vlak van technieken

De diffuse Kalwall-panelen zorgen voor een zachte en aangename lichtinval en maken kunstmatige belichting overbodig. [Joël Hermans](#)

3

☪ Het komt er op aan om bij projecten als dit zo gericht mogelijk te werken.

Carl Verdickt

duidelijk geopteerd voor een low-tech benadering. "Als je isoleert conform de strenge EPB-normeringen is het niet haalbaar om de authenticiteit van dergelijke gebouwen te bewaren. We hebben eerder 'pathologisch' gerepareerd. Het watergebruik in een sporthal is bijvoorbeeld erg hoog, dus we hebben zonneboilers geïnstalleerd om het rendement te verhogen. Daarnaast is er ook een regenwaterrecuperatiesysteem. We zijn erg doelgericht te werk gegaan."

Het lijkt er dus op dat het bouwteam met verve geslaagd is in de opdracht van het Antwerpse gemeentebestuur. Het WDT-gebouw is een erg functioneel en toegankelijk complex dat het nodige karakter geeft aan het nieuwe binnenstedelijke park. Verdickt en Hermans zijn dan ook uitermate blij met het resultaat: "Het was onze bedoeling om meer dan gewoon 'een gebouw' te realiseren, de constructie moest ook een beetje een 'icoon' worden. De transparante koepel maakt er - zeker wanneer het donker is - een

echt landmark van. Maar waar we minstens even veel waarde aan hechten, is dat de authentieke uitstraling ook gebleven is. Het is met andere woorden een verhaal van 'en-en' in plaats van 'en-of'."

Foto 3: Het is de eerste keer dat Kalwall in Europa op dergelijke wijze toegepast wordt. "En als je ziet welke meerwaarde het biedt zal het hoogst waarschijnlijk ook niet de laatste keer zijn," meent Joël Hermans.

Foto 4: De gekartelde witte stolp van de nieuwbouwsporthal zorgt voor een boeiend vormelijk contrast met de omliggende bakstenen mantel. 's Nachts laat ze het licht die de UFO-vormige lampen verspreiden zachtjes door zodat het gebouw als het ware begint te gloeien.

4